Vlaams Parlement

575 (2020-2021) – Nr. 1
ingediend op 9 december 2020 (2020-2021)

Voorstel van resolutie

van Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder, Filip Dewinter en Chris Janssens

over de veroordeling van de vernietiging van cultureel erfgoed in Artsakh

verzendcode: BUI

TOELICHTING

Het moedwillig schade toebrengen aan monumenten en het ontvreemden van kunstvoorwerpen tijdens gewapend conflict is een oorlogsmisdaad. Dat cultuurgoederen in oorlogstijd ontzien moeten worden, is geregeld in het Verdrag van 14 mei 1954 van de Unesco (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (VN-organisatie voor internationale samenwerking inzake opvoeding, wetenschap en cultuur)) inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict. De strekking hiervan werd in 2017 door de VN-Veiligheidsraad (resolutie 2347), naar aanleiding van de aanvallen op belangrijk erfgoed in Syrië en Irak, herhaald. De VN-resolutie is van toepassing op alle leden van de Verenigde Naties en kan gezien worden als een van de zwaarst geldende internationale afspraken.

De vernietiging van erfgoed als instrument in oorlogsvoering is niet iets dat alleen in recente jaren plaatsvond. De grootschalige bombardementen en aanvallen tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog ruïneerden vele steden. Historische centra en waardevolle monumenten werden het doelwit van moedwillige verwoestingen en collecties werden geplunderd. Op 14 mei 1954 tekenden lidstaten van de Unesco in het Vredespaleis in Den Haag een verdrag om verwoestingen en plunderingen te voorkomen. Wereldwijd verwijzen duizenden blauw-witte schildjes op monumenten of gebouwen met belangrijke collecties naar deze afspraken.

Vaak heeft het moedwillig vernietigen van monumenten, graven, religieuze gebouwen en ander erfgoed het uitdrukkelijke doel om de geschiedenis, cultuur, religie – kortom de identiteit van de tegenstander – uit te wissen.

We herinneren daarbij aan resolutie 2347 (2017) van de VN-Veiligheidsraad, waarin wordt benadrukt dat "de onwettige vernietiging van cultureel erfgoed, plundering en smokkel van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, ook door terroristische groeperingen, en pogingen om de historische wortels en de culturele diversiteit in dit verband te ontkennen, conflicten kunnen aanwakkeren en verergeren en nationale verzoening na een conflict kunnen belemmeren, waardoor de veiligheid, de stabiliteit, het bestuur en de sociale, economische en culturele ontwikkeling van de getroffen staten kunnen worden ondermijnd."

In het gewapende conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan omtrent de regio Nagorno-Karabach/Artsakh werd door de Azerbeidzjaanse troepen – hierin gesteund door de Turkse Staat en islamitische terreurgroepen – Armeens cultureel erfgoed geviseerd en vernield.

We denken daarbij bijvoorbeeld aan de Ghazanchetsots Kathedraal (kathedraal van Sjoesja): een Armeens-apostolische kerk in de stad Sjoesja. De kathedraal werd gebouwd tussen 1868 en 1887 met middelen die door de bevolking van de stad werden opgehaald. De kerk heeft een fraaie witte kleur dankzij de kalksteen waarmee de muren bekleed zijn. In het westen, voor de ingang, is er een vrijstaande klokkentoren, die iets eerder dan de kerk gebouwd is, namelijk in 1858. Op de tweede verdieping van de toren stonden vier engelenbeelden, die op trompetten bliezen, als symbool uit het evangelie. Na haar inwijding werd de kathedraal het middelpunt van het aartsbisdom van Artsakh. Maar nadat het Armeense stadsdeel van Sjoesja in maart 1920 grotendeels verwoest werd, zou de kerk onder de bezetting van het Sovjet-Azerbeidzjaans bestuur eerst gebruikt worden als graanschuur en later als garage.

De kathedraal werd echter herbouwd en opnieuw ingewijd nadat de stad in mei 1992 weer onder bestuur van de Karabach-Armeniërs kwam. Tijdens de oorlog in Nagorno-Karabach hadden de Azerbeidzjanen de kerk als wapenmagazijn gebruikt

en de vier engelenbeelden waren vernietigd. Deze werden vervangen door nieuwe replica's. Een van deze engelen staat afgebeeld op het wapenschild van Sjoesja. Tijdens het recente gewapende conflict werd de kerk opnieuw geviseerd door de Azerbeidzjanen, en werden opnieuw zware vernielingen aangericht.

Ook de historisch en archeologisch zeer belangrijke site van Tigranakert werd door de Azerbeidzjanen en hun bondgenoten zwaar onder artillerievuur genomen. Tigranakert is een Oud-Armeense hellenistische stad in Nagorno-Karabach, in het zuidoosten van het gewest Mardakert. De Armeense koning Tigranes II de Grote (95-55 voor Christus) bouwde vier steden in zijn rijk, die zijn naam droegen. In de 7de eeuw maakte de Armeense geschiedschrijver Sebeos melding van Tigranakert. Intussen duiken ook beelden op van Azerbeidzjaanse militairen en hun IS-bondgenoten (IS: Islamitische Staat) die in veroverd gebied op kerkhoven alle christelijke graven vernietigen.

Het mag duidelijk zijn dat Azerbeidzjan en haar bondgenoten in Artsakh dezelfde brutale politiek voeren, die ze eerder in Nachitsjevan hebben gevoerd. Nachitsjevan is een exclave van Azerbeidzjan, ingeklemd tussen Armenië en Iran en in het noordwesten grenzend aan Turkije. Daar hebben de Azerbeidzjanen met actieve steun van Turkije eerder al, tussen 1997 en 2006, 89 middeleeuwse kerken vernietigd, alsook 5840 khachkars of chatsjkars (stenen steles met daarop centraal een christelijk kruis, voornamelijk uit de 12de, 13de en 14de eeuw) en meer dan 22.000 christelijke graven en grafstenen.

Armeense historici en wetenschappers vrezen nu dan ook dat de meer dan 4000 historische erfgoedsites in Artsakh bedreigd worden. Daaronder de historische stad Amaras met haar Saint Grigoris Mausoleum (5de eeuw), en het dertiende-eeuwse klooster van Dadivank – gebouwd op de plaats waar reeds in de eerste eeuw van onze jaartelling een kapel stond. De vrees van de Armeense gemeenschap in deze is zeer terecht, aangezien de culturele genocide in Nachitsjevan nooit op adequate wijze door de Unesco noch door de internationale gemeenschap werd veroordeeld.

De reden van het stilzwijgen van de Unesco ligt volgens heel wat bronnen bij de voormalige directeur-generaal van de Unesco Irina Bokova. In 2017 onthulde The Guardian dat de echtgenoot van Irina Bokova, Kalin Mitrev, een consultatievergoeding van minstens 425.000 euro (500.000 dollar) accepteerde, gekoppeld aan een pr-bedrijf dat naar schatting 3 miljard dollar in verschillende invloedrijke groepen en individuen heeft gestoken om de Azerbeidzjaanse regering op het internationale toneel te promoten. Irina Bokova's voorganger Koïchiro Matsuura was intussen aangesteld als curator van het door de staat gesteunde Baku International Multiculturalism Centre en kreeg in juli van dit jaar (2020) een diplomatieke dienstmedaille van het land. Kortom, de overheid in Azerbeidzjan zorgde er goed voor om bij de hoogste regionen van de Unesco op een goed blaadje te staan, terwijl het intussen ongestoord verder ging met het vernietigen van cultureel erfgoed.

Johan DECKMYN
Carmen RYHEUL
Kristof SLAGMULDER
Filip DEWINTER
Chris JANSSENS

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

– gelet op:
  1° het gegeven dat het Vlaamse regeerakkoord een sterke en coherente profilering van Vlaanderen in het buitenland nastreeft, en de Vlaamse Regering stelt dat Vlaanderen plaats moet "durven nemen in de cockpit als er belangrijke beslissingen op internationaal vlak worden genomen";
  2° de systematische vernielingen van cultureel erfgoed in Nagorno-Karabach/Artsakh;
  3° het massaal vernielen van Armeens-christelijke graven in Nagorno-Karabach/Artsakh;
  4° de voorgaande moedwillige culturele genocide door de Azerbeidzjaanse overheid in de exclave Nachitsjevan;
  5° het eerdere stilzwijgen van de Unesco (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (VN-organisatie voor internationale samenwerking inzake opvoeding, wetenschap en cultuur)) en de internationale gemeenschap bij de massale vernielingen in Nachitsjevan;
  6° resolutie 2347 (2017) van de VN-Veiligheidsraad over de vernietiging van cultureel erfgoed;
  7° het verdrag van de Unesco van 14 mei 1954 over de vernietiging van cultureel erfgoed;

– overwegende dat:
  1° momenteel meer dan 4000 erfgoedsites en monumenten in de regio bedreigd worden door het oorlogsgeweld;
  2° het moedwillig schade toebrengen aan of vernielen van monumenten dient beschouwd te worden als een oorlogsmisdaad;

– vraagt de Vlaamse Regering:
  1° het bombarderen van de Armeense kathedraal van Sjoesja en van ander cultureel-historisch erfgoed ten stelligste te veroordelen;
  2° het schenden van graven door soldaten en andere paramilitaire troepen in Nagorno-Karabach/Artsakh ten stelligste te veroordelen;
  3° haar afschuw over deze misdaden kenbaar te maken bij de Azerbeidzjaanse en Turkse overheden, en deze overheden op te roepen deze misdaden per direct te stoppen;
  4° er bij de Unesco op aan te dringen om de vernielingen van erfgoed in Nagorno-Karabach/Artsakh te veroordelen;
  5° er bij de Unesco op aan te dringen om al het mogelijke te doen om deze vernielingen te stoppen;
  6° er eveneens bij de Federale Regering en de Europese Commissie op aan te dringen om de vernielingen van erfgoed in Nagorno-Karabach/Artsakh te erkennen als een oorlogsmisdaad, en deze als dusdanig te bestraffen.

Johan DECKMYN
Carmen RYHEUL
Kristof SLAGMULDER
Filip DEWINTER
Chris JANSSENS